తెలుగులో చాటు కవిత్వం

డా.జొన్నలగడ్డ మార్కండేయులు

(తెలుగులో చాటు కవిత్వం ..... అంటే, కేవలం చాటు పద్య సంకలనము మాత్రమే కాదు. వాటిని శీర్షీకరించి ఆకర్షణీయంగా నలుగురికీ తెలియజేయాలనే నా ప్రయత్నాన్ని 'కౌముది' పాఠకలోకం ఆదరిస్తుందని అనుకుంటున్నాను.)

అవివేకి --- పండితుడు:-

గొప్ప వాళ్ళతో పోలికలున్నంత మాత్రాన కొంతమంది తమను అధికంగా భావించుకుంటారు. అంతటితో సరిపెట్టుకునే వాళ్ళు చాలా అరుదు. తాము అన్ని విధాల పండితుడికన్న అధికులమని ప్రచారము చేసుకుంటూ అంత కంటే అధికులమని తమ అల్పత్వాన్ని బయటపెట్టి పరిహాసపాత్రులవుతారు. దోమ తానన్ని విధాలా ఏనుగుతో సమానమని మురిసిపోయింది. పైగా తనకు రెక్కలొకటి అధికంగా ఉండడం చేత ఏనుగుకన్నా కూడా గొప్పదానివని చెప్పుకుని "హస్తిమశకాంతరము" అని తన అల్పత్వాన్ని బయటపెట్టుకుంది. నోరికొలదీ మహానుభావుని నిందించేవాడు దోమలాంటి అల్పుడని ఈ క్రింది ప్రసిద్ధ చాటు పద్యము చెపుతుంది.

పరగగ నాల్గుపాదములు బాగగుతుండము ఘీంకృతంబు మా
కిరువురకున్ సమంబె మఱియెక్కువ యొక్కటి పక్షయుగ్మఖే
చరుడను నాకు సామ్యమొక సామజమా? యని దోమ పల్కున
ట్లరయ మహానుభావులను నల్పుడు నోరికొలందులాడెడున్.

అదేవిధముగా దురాత్ముడు సుజనున్ని నిందించడాన్ని కొంగ - చంద్రునితో పోల్చుకోవడమువంటిదనే ఈ క్రింది పద్యము చాటు పద్యముగా ప్రచారమైంది. ఆంధ్రభోజుడనుకవి రచించిన నీతిభూషణములోని పద్యముగా మడికి సింగన ఈ పద్యాన్ని సకల నీతి సమ్మతములో సంకలనము చేశాడు.

సకల స్థాణుశిరః ప్రవర్తి నురుపక్షద్వంద్వ శౌక్ల్యాభి రం
జకుడన్ సర్వదిగంతగామి ననకృత్సంసేవ్యమానుండనై
ష్టికుడన్ గావున మత్సమానుడగునే శీతాంశుడంచెప్పుడున్
బక మిందుంబ్రహసించురీతి సుజునుంబల్కున్ దురాత్ముండిలన్

దాత సన్నిధిని చేరే అయోగ్యులు

దాత చుట్టూ కొంత మంది అయోగ్యులు చేరతారు. అందుచేత దాతను యాచించకుండానే వెనుదిరిగి పోయే పరిస్థితి వస్తోంది.

గంధపు చెట్టు కింద నురగంబు పయోనిధి బాడబాగ్ని మా
కందఫలంబు క్రింద నొక కందురుదుంప జగద్విలోకనా
నందముమేఘు నందుబవినాచినమాడ్కిన కారణంబుగా
నుందురు దాత సన్నిధిన యోగ్యులు కొందరు మల్లిఖార్జునా!

గంధము చెట్టుపాముల కాశ్రయమిచ్చింది. పయోనిధిలో బడబాగ్ని ఉంది. మాకందఫలములో కందురు దుంప ఉంది. మేఘునిలో పిడుగు దాగి ఉంది. ఇలా భయము కలిగిస్తున్న వాటివల్లమంచి ప్రదేశాలను సమీపించడము ఎంత కష్టమో, అకారణముగా అయోగ్యులను చేరదీసే దాతను కూడా యాచకుడు సమీపించడానికి భయపడతాడని మల్లిఖార్జున స్వామిపరంగా విన్నవించి కవి వాపోయాడు.

అపాత్రదానము

అకారణంగానే కాదు. యోగ్యులెప్పుడూ అయోగ్యులనే నమ్మి చెడిపోతారు. ఇదొకశాపమో ననిపిస్తుంది. స్త్రీలు నీచునికి సులభముగా వశమవుతారు. రాజులు కాపురుషులను చేరదీస్తుంటారు. మేఘాలు అడవుల్లో అవసరమున్నా లేకపోయినా వర్షిస్తాయి. సత్యసంధుని కన్న అధర్మవర్తనుని దగ్గర ఇందిర చక్కగా కొలువుంటుంది. అవినీతిపరుణ్ణి భూమి ఆయుర్దాయమిచ్చి భరిస్తోంది.

కరిగమనల్ దురాత్ములనె కాని రమింపరు హీనజాతికా
పురుషులగాని భూభుజులు ప్రోవరు కానలగాని మేఘముల్
కురియవు సత్యశౌచములకుం బెడబాసినవాని గాని యిం
దిర వరియింప దుర్వి యవినీతులగాని భరింపదెంతయున్

యోగ్యులెప్పుడూ అయోగ్యుల కారణంగానే అగౌరవం పాలవుతారనే చక్కటి లోకనీతిని దాచుకున్న చాటు పద్యమిది.

విధి

ప్రతివాని జీవితాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది ఈ చాటువు. నారాతింతే అని ఒక్కసారేనా విధిని తిట్టుకోని మానవుడుండేమో కదా! అలా అనుకున్నామోలేదో ఈ చాటువు చదివి చూడండి.

చేతికివచ్చు కార్య మెడచేసితి వర్థులు శత్రులైరి యిం
కేతిరి నైన గార్యము ఘటించెదనన్న ఘటింపనీవు నీ
చేతగు నట్టిచెయ్దమును జేసితి వింతియగాక యింక నా
వ్రాతొక యింత మార్చగలవా! గ్రహచారము! దుర్విచారమా!

అందుకే కలిమిగలవాడె మనుజుడని, మనను మనము గుర్తించి ప్రవర్తించాలి. అందుచేత కొంత వేదాంత ధోరణి మన ప్రవర్తన కవసరమయింది.

మనము ---- మనప్రవర్తన

ఎన్నగలజీవరాశుల
నన్నిటి గర్భమునబుట్టియటమనుజుండై
తన్నెఱిగి బ్రదుకవలెరా
కొన్నాళ్ళికనెచటనున్న గువ్వల చెన్నా!

మనిషై పుట్టినందుకు పరమార్ధముందని ఈ పద్యము హెచ్చరించింది. అయినా కలిమి లేములు శాశ్వతము కాదు. మంచిగా బ్రతకాలి. బేరజము అంటే కుత్సితునికి బుద్ధిచెప్పలేము అని తెలుపుతోంది ఈ క్రింది గువ్వల చెన్నని నీతిపద్యము

సారాసారములెరుగని
బేరజముకు బుద్ధి సెప్ప పెద్దలవశమా!
నీరెంత పోసి పెంచిన
గూరౌనా నేలవేము గువ్వలచెన్నా!

గువ్వలి చెన్నని నీతి పద్యాలు ఇటీవల ముద్రణకు నోచుకున్నాయట!. అయినా ఇవి జనుల నాలుకపైన చాటువులుగానే నాట్యమాడాయి. (అలాగే భైరవనీతి పద్యాలు కూడా సంపాదింపబడాలి.) ధనికుడికిచ్చే విలువ పేదవానికివ్వని మానవ మనస్తత్వము భైరవనీతిగా ఈ క్రింది చాటువులో చూడండి.

కలిగినవాని ఇంట శుభకార్యము గల్గిన కీడుగల్గినన్
బిలువకమున్నె బాంధవులు పెల్లుగబోయి తదంగమంతయున్
దెలుపుచునుందురాతనికి దీనుని ఇంత శుభంబె కల్గినన్
బలమలు బిల్చినప్పటికి బల్కరుగా ఎవరైన భైరవా!

<u>*దుష్ప్రయుక్తములు*</u>

చాటుకవి ఈ చాటువులో దుష్ప్రయుక్తములను వివరించాడు.

తంత్రులు లేని వీణయును తానము, రాగము లేని గీతమున్
మంత్రములేని సంధ్యయును మౌనములేనితపంబు వేదని
ట్టంత్రములేని యాగము బదజ్ఞతలేని కవిత్వతత్వమున్
మంత్రులు లేని రాజ్యము సమానములియ్యవి దుష్ప్రయుక్తముల్!

<u>*పనికిరానివి ---- తగని పనులు*</u>

పెనుమళ్ళ రాఘవుని సంబోధిస్తూ ఒక కవి పనికిరానివాని గురించి చెపితే మరొక చాటుకవి తుంపెర హనుమంతుని సాక్షిగా తగనిపనుల గురించిన హెచ్చరిక చేశాడు. తగనిపను లెలాంటివంటే..

ఎనయగ హీనుదంట జలమింతయు నిల్వని పాడుగుంటనీ
చునకుబదార్ధముంట తనుజూచి సహింపని యూరనుంట లే
దనియెడు చేనిపంట వెసనాకటికందని పంటమంటకా
జనకసుతాభిరామ బుధసన్నుత శ్రీపెనుమళ్ళ రాఘవా!

తగని పనులు తలపెట్టడమంటే ఏనుగునెక్కి చిన్నవాకిలి నుండి లోపలికి ప్రవేశించడములాంటిది

కాదనిపించుకోతగదు కాని గుణంబువహించిలోభిచే
లేదనిపించుకోతగదు లేని దురాశకుబోయి ఇందురా
రాదనిపించుకోదగదు రట్టడియై కరినెక్కి దిడ్డిదూ
రేదదియెంత? తుంపెరుపురీ హనుమంత! నితాంతవైభవా!

పోరానిచోటులు --- కూడని పనులు

పోరానిచోటులను గురించిన వివరణకన్నా ఆఖరిపాదంలో కవిసంబోధనాంత వృత్యనుప్రాస ఈ పద్యం మనకు గుర్తుండిపోయేలా చేస్తుంది.

పిలువని కూటికిన్, వెతలుబెట్టు ధరాధరుడేలు వీటికిన్
జలములు లేని యేటికిని సారెకు బందుగులున్న చోటికిన్
బలువురతోటి పోటీకి నృపాలురసాటికి బోవరాదయా
బలవదరీ! దరీకుహర భాస్వదరీయదరీదరీ హరీ!

ఇక కూడని పనుల గురించి

ఇఱుకరాదు చేతనిసుమంత నిప్పైన
గొఱుకరాదు యినుము కొంచమైన
నఱుకరాదు నీళ్ళు నడిమికి రెండుగా
బెఱుకరాదు బావి పెళ్ళగిలగ

అష్టకష్టములు

"చారుతమూర్తి, దేవతా చక్రవర్తి రమ్యగుణధామ కావేటిరంగధామ" అంటూ కవి సరసంగా చెప్పిన అష్టకష్టములు ఒక చక్కటి పద్యమై నిలిచాయి

అరయ పరదేశయాత్ర సేయుటమెండు-------తనకుతానెవండుకొనుట రెండు
కులపతి నెడబాసి తొలగి పోవుటమూడు --------- వెలయంగ యాచకవృత్తి నాల్గు
తనసరివారిబంచను జేరుకొనుటైదు----- గురుతెఱుంగనిరాజు గొల్చుటారు
చదువు నేరకయుండి సభకు పోవుట యేడు---- నెన్న దారిద్ర్యంబు నెన్మదవది
అష్టకష్టంబులనియెడు నవ్వియివ్వి------గానఇటువంటివెవ్వరికైనవలదు
చారుతరమూర్తిదేవతా చక్రవర్తి---- రమ్యగుణధామ కావేటిరంగ ధామ

అయితే ఎన్ని కష్టాలు వచ్చినా కుక్క మొరిగిందని ఏనుగు ఆగిపోయి దానిని పట్టించుకోకుండా సాగిపోయినట్లే సాగిపోవాలన్నది భైరవలోకనీతి

పరువుగ్రహింపనేరకొకపాటిదురాత్ముడుమించనాడినన్
సరసులెఱింగి మార్కొనకసైచినయంతట నైచ్యమేలగున్
అరదుగ వచ్చు మార్గమున కడ్డముగానొక కుక్క వచ్చినన్
గఱచిన కోపగించి కరి కర్వగరాదుకదయ్య భైరవా!

అధికారము

అధికారము వహించవలసివచ్చినప్పుడు వేల్పులు కూడా ఎవరినీ సంతోషపరిచి పురుషోత్తములనిపించు కోజాలరనేలోక నీతికి దర్పణము పడుతుందీ చాటువు.

అధికారమబ్బినప్పుడు
బుధులు ప్రమోదించి వీడె పురుషోత్తముడం

చధికంబుగ గొనియాడెడు

విధంబున వర్తింపదరమె వేల్పులకైనన్

దైవ వశాత్తులభించిన రాజ్యాధికారమును దుర్వినయోగ పరచు అధికారి ఆ అధికారము కోల్పోయాకా విలువలేకుండా పోతాడు

విధిసంకల్పముచే నొకనాడు తా విశ్వంబు పాలించుచో

బధిరంబెక్కువ చూపుతక్కువ సదాభాషల్‌దురుక్తుల్ మనో

వ్యధతో మత్తతో దుర్వ్యసన దుర్వ్యాపారతం జెందున

య్యధికారాంతమునందు జూడవలదాయాయయ్య సౌభాగ్యముల్

విద్యావంతుడైన వాడుకూడా కాస్తంతసంపాదనపరుడయ్యేసరికి సంస్కారహీనుడవుతూ గర్వపడి పోతున్నపుడు విద్యావిహీనుడు సంస్కారహీనంగా ప్రవర్తిస్తాడని మనము భావించరాదనే చక్కని లోకోక్తి ఈ క్రిందిచాటువు

ఉద్యోగమొదవినప్పుడు

సద్యోగమదమొదవిపూర్వసరసతలుడుగున్

విద్యావంతునకైనను

విద్యావిహీనునకు వేఱె వివరంబేలా!

అందుచేతనే లోకమంతా పిచ్చిపుల్లయ్యలన్ని భావించిన ఆధునిక కవి కీ.శే. పులుగుర్త వెంకటరామారావుగారి ఈ క్రింది చాటువులో లోకనీతిని ఎలా వివరించారో చూడండి..

నాల్గు,జాలుగడించినాకేమియనబోకు--- తరతమభావమింతెరిగిబ్రతుకు

బుద్ధిసంపదకేనమొనగాడనబోకు ---- పండితుల్ శృంగభంగంబొనర్తు

వరవిద్యనాయంతవాడులేడనబోకు--- కవులునీయాట సాగంగనీరు

నిక్కుమై నెల్లరనీవునీవనబోకు -- చేటుకాలము చెప్పి - చెప్పిరాదు

ఏమిచూచుకనీకింతతామసంబి--- కేమికలదని నీకు లోనింతకులుకు

తెలివితక్కువ పెద్దమ్మలందునెంత-- యధికతముడవౌపెట్టిపుల్లయ్య వీవు

(వచ్చే నెలలో మరికొన్ని ఆసక్తికరమైన చాటువుల గురించి తెలుసుకుందాం)